

ცნობიერების რთული პრობლემა

მაგდანა ჯიქია, თემურ ადეიშვილი, თინათინ ადეიშვილი,
რაფიელ ქართველიშვილი

საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემია
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი. კაცობრიობის მთელი არსებობის მანძილზე ცნობიერება წარმოადგენს ფილოსოფიისა და ფსიქოლოგიის ერთ-ერთ ძირითად პრობლემას. თითოეული კულტურა და ყოველი ისტორიული პერიოდი იძლეოდა თავის პასუხს ცნობიერების არსისა და ბუნების შესახებ, მისი წარმოშობის, სტრუქტურისა და ფუნქციების ირგვლივ. ეს კითხვები უშუალოდაა დაკავშირებული სამყაროს წარმოშობასთან და ამგვარად წარმოადგენს ონტოლოგიური მიდგომის საფუძველს. ცნობიერების გლობალური ევოლუცია მჭიდროდაა დაკავშირებული მთელი უკიდუგანო სამყაროს ევოლუციასთან. ამიტომ მისი არსისა და ფიზიკური სტრუქტურის გარკვევა კაცობრიობის ერთობ საინტერესო და გადაუჭრელ პრობლემას წარმოადგენს.

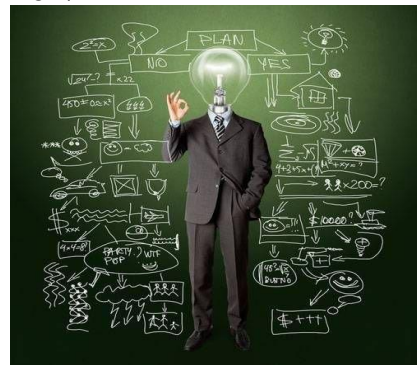
საკვანძო სიტყვები: ნეირონი, პარადიგმა, ინდეტერმინიზმი, ჰიპოთეზა, ონტოლოგია, დუალიზმი, მონიზმი

XX საუკუნის ბოლოს ავსტრალიელი მეცნიერი **დავით ჩალმერსი** მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ თანამედროვე ნეიროფიზიოლოგიისათვის ცნობიერება წარმოადგენს რაღაცით ზედმეტს ტვინის ფუნქციონირების მიმართ და მას უწოდა „ცნობიერების რთული პრობლემა“, რომელიც ფაქტიურად წარმოადგენს ფსიქოფიზიკური პრობლემის თანამედროვე დასმას. აქ მოკლედ შევხებით ინფორმაციულ თეორიას, ემერჯენტულ მატერიალიზმს, პანფსიქიზმსა და კვანტური თეორიის ონტოლოგიას.

ამერიკული ნეიროფიზიკის პოზიციის თანახმად ფსიქიკურ პროცესთა მთელი სიმრავლე შეიძლება აიხსნას ფუნქციონალურ სისტემათა მეშვეობით, რომლებიც შედგება ცალკეული ბლოკებისაგან. ფუნქციონალური სისტემის კონკრეტული ელემენტები (მოდულები, ბლოკები) მიეთანადებიან ტვინში არსებულ მის ნეირონულ კორელიანტებს. ე. ი. პირიქით შეიძლება ითქვას, რომ ტვინი წარმოგვიდგება ძლიერ მაღალდიფერენცირებული და რთული გამომთვლელი სისტემის სახით, მაშინ როცა ცნობიერება ასახიერებს მის შიგნით არსებულ საინფორმაციო პროცესებს. სხვანაირად რომ ვთქვათ, ტვინი - წარმოგვიდგება ძალიან რთულ კომპიუტერად, რომელიც შედგება ცალკეული უფრო წვრილი ბლოკებისაგან, რომლებიც ახორციელებს ინფორმაციის გაცვლას და მისი დახმარებით ერთიმეორის მართვას.

დავით ჩალმერსმა ყურადღება მიაქცია იმ სირთულეებს, რომლებიც გამოვლინებას იწყებენ ცნობიერებაზე ასეთი შეხედულების დროს. **ჩალმერსის** აზრით ცნობიერების ყველა პრობლემა შეიძლება დავყოთ ადვილი პრობლემების სიმრავლედ, რომლითაც დღეს აქტუალურადაა დაკავებული კოგნიტური ნეირომეცნიერება (ყურადღების, მეხსიერების, ანალიზის, ინფორმაციის გადამუშავებისა და

სხვ. ე. ი. სახელდობრ ისეთი ფიზიკური ობიექტი როგორიცაა ტვინი ამუშავებს ინფორმაციას და მართავს თავის ბლოკებს) და ერთ რთულ პრობლემად (რატომ არსებობს საერთოდ ცნობიერება და კვალა), რომელიც წარმოადგენს კედელს, რომელზეც იმსხვრევა ცნობიერების ყველა ნეიროკოგნიტური თეორია. **ჩალმერსი** თავისი პოზიციის სასარგებლოდ ერთ-ერთ არგუმენტად იყენებს წარმოსახვით აზრობრივ ექსპერიმენტს ფილოსოფიურ **ზომბებთან** ერთად. ექსპერიმენტის პირობის მიხედვით - ეს არის **ჩალმერსის** ორეული, რომელსაც არ გააჩნია განცდები და თუნდაც რომელიმე ფენომენალური სამყარო, მაგრამ ამავდროულად წარმოადგენს მის სრულ ფიზიკურ ასლს [1]. მაშინ ფიზიკისა და კერძოდ ნეიროფიზიკის საფუძვლებიდან გამომდინარეობს, რომ ტვინი **ჩალმერსის** მიხედვით და მისი ფილოსოფიური ზომბისა ერთნაირია. მაშინ ნეირონთა ფუნქციონირება და მათი ქცევებიც არ უნდა განსხვავდებოდნენ. მათ შორის რომელს გააჩნია ცნობიერება? აუცილებელია ამ პრობლემაზე აქცენტირება, რადგანაც ნეიროფიზიკისათვის მართლაც არ არსებობს განსხვავება **ჩალმერსსა** და მის ფილოსოფიურ ზომბს შორის, მისთვის ცნობიერება მართლაც ეპიფენომენურია, ე. ი. ის არსებობს, მაგრამ არაფერზე არ ახდენს გავლენას. ცნობიერებაზე ნეიროკოგნიტური საინფორმაციო მიდგომის რეაბილიტაციის მცდელობისას, **ჩალმერსმა** დასვა შემდეგი კითხვა: „დავუშვათ ცნობიერებითი პროცესები რაღაც ხარისხში შეიძლება დავიყვანოთ ტვინში მიმდინარე საინფორმაციო პროცესებზე, მაგრამ მაშინ რატომ არ მიმდინარეობენ ისინი სიბნელეში და რატომ არ შეიმეცნებიან ისინი? ტვინს შეუძლია ინფორმაციის გადამუშავება და მასზე ადეკვატურად პასუხის გაცემა. მაგრამ რატომღაც ჩვენ კიდეც განვიცდით ამ იმფორმაციას, ე. ი. ვგრძნობთ სხვადასხვა ემოციებს, ვხედავთ ფერებს და ა. შ. რატომ არაა ჩვენს შიგთავსში ყველაფერი ბნელი?“

ტვინი, როგორც კომპიუტერი

ჩალმერსის კითხვებზე პასუხის გაცემისას, **დუბროვსკის** [1] შემოაქვს ცნება „ინფორმაცია ინფორმაციის შესახებ“ და გამოჰყოფს განსაკუთრებულ პირობებს, რომელთა დროსაც ფიზიკურ სისტემაში ინფორმაციული პროცესები მიმდინარეობენ „არა სიბნელეში“, არამედ განცდებით. **დუბროვსკის** მიხედვით, ტვინში საინფორმაციო პროცესები ორდონიანია. პირველი დონე - ესაა ტვინში უშუალო ნეირონული აქტივაცია, მაგალითად, ესაა ინფორმაცია მხედველობის ველში იმ მგელ-

ზე, რომელიც უყმუის მთვარეს და ასევე ინფორმაცია ნაღვლის გრძნობის შესახებ ლიმფურ სისტემაში, რომელიც გამოწვეულია ადამიანში ამ სურათის მეშვეობით. მაგრამ - მეორე დონე თავის მხრივ ეს არის უკვე ინფორმაცია ინფორმაციის შესახებ, ანუ ინფორმაცია მგლისა და ნაღვლის შესახებ ტვინის მთელი ეგო-სისტემისათვის. სახელდობრ ეს მეორე დონის ინფორმაცია, ინფორმაცია ეგო-სისტემისათვის უკვე წყვეტს მიმდინარეობას სიბნელეში და გარდაიქმნება განცდად და ცნობიერებად.

მაგრამ ტვინის ეგო-სისტემა - ეს უბრალოდ ნეირონთა სიმრავლეა (რომლებშიც აისახება ინფორმაცია) და ტვინის სხვა ნაწილები, არ წარმოადგენს სირთულეს შექმნას კომპიუტერში ისეთივე ეგო-სისტემა. მასში ასევე აისახება საინფორმაციო პროცესები, რომლებიც მიმდინარეობენ მთელ სისტემურ ბლოკში, მაგრამ განცდები და ცნობიერება კომპიუტერს არა აქვს. ამავდროულად ადამიანს ფენომენალური ცნობიერება რატომღაც მაინც წარმოექმნება, ამიტომ შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ **დუბროვსკის** საინფორმაციო მიდგომა ვერ წყვეტს ცნობიერების რთულ პრობლემას და თუ ფიზიკურ ეგო-სისტემა არა, არამედ მეობა, „მე“ სუბიექტი ქმნის მეორე დონის ფიზიკური საინფორმაციო პროცესებს განცდებისეულს, მაშინ უკვე უნდა დაისვას სხვა კითხვები - „რას წარმოადგენს ეს სუბიექტი, რომელიც ქმნის ასეთ „ჯადოქრულ“ გარდაქმნებს? რატომ არსებობს სუბიექტი და როგორაა დამოკიდებული ტვინზე? შეიძლება თუ არა ითქვას, რომ სუბიექტი „მე“ - ესაა საინფორმაციო პროცესები ტვინში. არა. ინფორმაციას შეიძლება წარმოადგენდეს მხოლოდ მოდელი, სახე „მე“, რომელიც ინახება ტვინის განყოფილებებში და დაკავშირებულია მეხსიერებასთან, რომელიც აქტიურდება დროის ყოველ მომენტში და ამკვიდრებს პიროვნების იგივეობას. მაგრამ მაშინ რას წარმოადგენს თვით „მე“, რომელიც ყოველთვის არსებობს ცნობიერებაში და ქმნის საინფორმაციო პროცესებს განცდებისეულს. ასეთ შემთხვევაში ეს ემერჯენტული მოვლენა არ დადის ფიზიკურ ინფორმაციულ პროცესებამდე, რაც ნიშნავს, რომ ინფორმაციული მიდგომა არასრული ყოფილა, რადგანაც სახელდობრ „მე“ ქმნის იმის შესაძლებლობას, რომ უმაღლესი დონის ფიზიკურმა საინფორმაციო პროცესებმა „არ გადავიდნენ სიბნელეში“.

და ბოლოს, კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი შენიშვნა, რომელიც უნდა გაკეთდეს ცნობიერების ნეიროკოგნიტური მოდელებისა და **დუბროვსკის** საინფორმაციო მიდგომის მიმართ: ფიზიკური მატარებლისაგან განცალკევებით აღებული სუფთა ინფორმაცია წარმოადგენს მხოლოდ ადამიანურ აბსტრაქციას. რეალურ ფიზიკურ სამყაროში ასეთი საგნები უბრალოდ არ არის, არამედ არის მხოლოდ ნეირონები, რომლებიც თავიანთი წინაპრების დაბოლოებებზე მიმოიცვლებიან მედიატორებით და აქტივირებენ, ან ახშობენ ერთმანეთს. ცნობიერებისადმი ინფორმაციული მიდგომის კონტექსტში **ჩალმერსის** მხოლოდ ორ ასპექტურ თეორიაში ცნება ინფორმაცია გამოიყენება კორექტულად.

განცდების ინფორმაციასთან დაუყვანლობის აღიარებამ **ჩალმერსი** მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ ერთი და იგივე ინფორმაცია ერთდროულად რეალიზდება

როგორც ფიზიკურ, ისე ფენომენალურ სამყაროში [2]. სხვანაირად, ჩალმერსის ორ ასპექტოვან თეორიაში თვით სუფთა ინფორმაცია წარმოადგენს აბსტრაქტულ არსს, რომელიც აკავშირებს ფიზიკურს და ფენომენალურს. ე. ი., ჩალმერსის მიხედვით, ფიზიკურ სამყაროში (ტვინში) მიმდინარეობს ფიზიკურ-ინფორმაციული პროცესები, ხოლო ფენომენალურ სამყაროში (ცნობიერება) - ფენომენალური საინფორმაციო პროცესები. მაგრამ ისინი და სხვები ახდენენ ერთი და იგივე ინფორმაციის რეალიზაციას. მაგალითად, თუ მე ვხედავ მგელს, რომელიც უყმუის მთვარეს და განვიცდი ნაღვლიანობას, მაშინ ინფორმაცია მთელ ამ სურათზე და ჩემს გრძნობებზე ერთდროულად რეალიზდება ფიზიკურ სამყაროში და ამავე დროს, ჩემს ფენომენალურ ცნობიერებაში ვხედავ შავ მგელს, რომელიც შემფოთებულია მთავარით და განვიცდი ნაღველს. ამრიგად, განცდები ჩალმერსისათვის ეს არაა „ინფორმაცია ინფორმაციაზე“. არა ინფორმაციული პროცესი ტვინში და საერთოდ არა ინფორმაცია, არამედ კვალია. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ინფორმაციის რეალიზაციის ორ ასპექტური თეორია არ წყვეტს ცნობიერების რთულ პრობლემას. რატომ რეალიზდება ინფორმაცია ფენომენალურ სამყაროში. თუ მას შეუძლია რეალიზაცია მხოლოდ ფიზიკურში (ტვინში)?

ემერჯენტული მატერიალიზმი აყენებს იდეას იმის შესახებ, რომ ცნობიერება და განცდა წარმოადგენს „განსაკუთრებულ“ ფიზიკურ მოვლენებს, რომლებიც წარმოიშობიან ნეირონთა ისეთ დიდ და რთულ სისტემაში გაერთიანებისას, როგორიცაა ტვინი. ემერჯენტის ცნების განმარტებისას, აუცილებელია გავაცალკევოთ ძლიერი და სუსტი ემერჯენტი.

სუსტი ემერჯენტი - ეს სისტემური თვისებაა, რომელიც სრულად გამომდინარეობს მასში შემავალი სისტემის ელემენტებიდან და „ემერჯენტულია“ მხოლოდ იმიტომ, რომ ჯერ შეუსწავლელია ის კანონები, რომელთა მიხედვითაც ფუნქციონირებენ სისტემის ელემენტები. სუსტი ემერჯენტული მატერიალიზმი ონტოლოგიურ დონეზე არანაირ ახალს არ გვატყობინებს და სრულიად ფიზიკალისტურია.

ძლიერი ემერჯენტი - ესაა სისტემური თვისება, რომელიც არ გამომდინარეობს ელემენტების თვისებებიდან. და როცა ცნობიერება როგორც ემერჯენტული თვისება, რომელიც წარმოიქმნება როგორც დიდ სისტემაში ნეირონთა გაერთიანების დროს, არ გამოიყვანება თვით ნეირონთა ფიზიკური თვისებებიდან. ამიტომ ფილოსოფიური ზომბები ლოგიკურად შეუძლებელი იქნება, რადგანაც ცნობიერების გარეშე მათ არ ექნებათ ემერჯენტული ფიზიკური თვისებები. ე. ი. არ იქნებიან რეალურად ფიზიკურად იდენტურები რეალურ ადამიანთან.

მაგრამ თუ ცნობიერება - ესაა მაღალგანვითარებული მატერიის ფიზიკური ემერჯენტული თვისება, მაშინ ის, როგორც ფიზიკური თვისება, უნდა ჩანდეს მესამე პირის პოზიციიდან. ნეირონთა ფიზიკური თვისება (ელექტრული მუხტი მემბრანაში, მასა) ჩანს აქედან, მაგრამ ცნობიერება, როგორც ფიზიკური თვისება მესამე პირის პოზიციიდან არ ჩანს ისე უშუალოდ, ჩანს მხოლოდ პირველი პირის პოზიციიდან, ამიტომ ის არ შეიძლება იყოს ემერჯენტული ფიზიკური თვისება. ე. ი.

ემერჯენტული მატერიალიზმი არ შეიძლება იყოს სწორი. თუ ცნობიერება მაინც არის ტვინის ემერჯენტული თვისება, მაშინ ის უნდა იყოს არაფიზიკური ახალი თვისება.

მატერიის ონტოლოგიური აღნაგობის ანალიზისას **ბ. რასელმა** ყურადღება მი-აქცია მას, რომ ფიზიკური სამყარო წარმოდგენადია როგორც სხვადასხვა ფიზიკურ პარამეტრთა ფარდობების სიმრავლე საკუთარი წარმოდგენის გარეშე იმის შესახებ, რასაც წარმოადგენენ ეს პარამეტრები [3]. როგორც **დ. ჩალმერსი** აღნიშნავს „ჩვენ პირდაპირ არ გაგვაჩნია არანაირი წარმოდგენა ფიზიკის შინაგანი თვისებების შესახებ. მათი ადგილი ვაკანტურია და ფენომენალური თვისებები გამოიყურებიან არა ნაკლებ ღირსეულ კანდიდატებად მათ როლზე, ვიდრე სხვები [1]. იმისათვის, რომ გავარჩიოთ ელექტრონთა შინაგანი თვისებები მაღალდონებრივი ფენომენალური ცდისაგან, **ჩალმერსმა** მათ **პროტოფენომენალურები** უწოდა, ხოლო მესამე პირის პოზიციიდან სუბიექტურად გამოიყურება როგორც ფიზიკური ნაწილაკი, რომელსაც გააჩნია მუხტი და მასა. მაშინ „ელექტრონი ელექტრონისათვის“ ეს რაღაც მარტივი, პროტოფენომენალურია, ხოლო „ტვინი ტვინისათვის“ - ეს რაღაც უფრო რთული, ე. ი. ფენომენალური ცნობიერებაა.

რასელის იდეა ლამაზია, მაგრამ ასეთ თეორიაში ცნობიერება შეიძლება შედგებოდეს, ან ტვინის ნაწილაკთა პროტოფენომენალური ასპექტებისაგან, ან მათ მიმართ რაღაც ემერჯენტულისაგან. ელექტრონის შიგა ასპექტი - ეს კერძოდ ფენომენალურად წარმოდგენილი მასა და მუხტია, და ეს ზუსტი არაა ცნობიერებაში. თუ მთელი ტვინის პროტოფენომენალური ასპექტები ურთიერთქმედების დროს წარმოშობენ ემერჯენტულ ფენომენალურ თვისებას (ცნობიერებას), მაშინ ის უნდა დაიკვირვებოდეს გარედან როგორც ახალი „ფიზიკური თვისებები“. მაგრამ ის არ ჩანს, ე. ი. **რასელისა** და **ჩალმერსის** პანფსიქიზმი ვერ წყვეტს ცნობიერების რთულ პრობლემას.

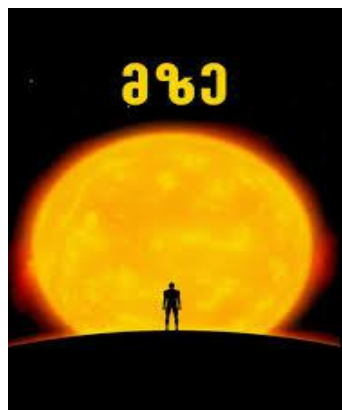
XX საუკუნის დასაწყისში აღმოცენდა კვანტური მექანიკა, რომელმაც დაამსხვრია კლასიკური წარმოდგენა სამყაროს შესახებ. მისი მთავარი განსხვავება კლასიკურისაგან იყო ის, რომ ფიზიკური ობიექტები იმყოფებოდნენ არა ერთ ფიქსირებულ მდგომარეობაში, ან ადგილზე, არამედ ერთდროულად მრავალ ადგილზე [1, 4]. ე. ი. ელექტრონი შეიძლება ერთდროულად იმყოფებოდეს ათასზე მეტ ადგილას, რაც გაუგებარია სამყაროს კლასიკური გაგებით.

ახლანდელ ეტაპზე ჯერ კიდევ გაუგებარია, მოქმედებს თუ არა კვანტური ფიზიკის კანონები მხოლოდ მცირე ფიზიკური ობიექტებისათვის. თუ ისინი ვრცელდებიან დიდ ფიზიკურ ობიექტებზეც და მათ შორის ტვინზეც. ამჟამად მეტნაკლებად დამკვიდრებულ პარადიგმას წარმოადგენს ის, რომ მიკროსამყაროში მოქმედებს კვანტური ფიზიკის ინდეტერმინისტული კანონები, ხოლო მაკროსამყაროში **აინშტაინ - ნიუტონის** დეტერმინისტული კანონები. ტვინი წარმოადგენს მაკროობიექტს, მაგრამ ამავდროულად ის შედგება კვანტური ობიექტებისაგან, რომლებიც მასში მოქმედებენ ნეირონულ პროცესებზე [5].

კვანტური ფიზიკის ჩამოყალიბებიდან გარკვეული დროის შემდეგ ზოგიერთმა ნეირომეცნიერმა დაიწყო კონკრეტული ჰიპოთეზების წამოყენება თავის ტვინში მნიშვნელოვანი კვანტური ეფექტების არსებობის შესახებ. **ჰამეროფმა, ეკლზმა, ფიშერმა, პოზნერმა** და სხვებმა სხვადასხვა დროს გამოთქვეს აზრი თავის ტვინში კვანტური ეფექტების არსებობის შესახებ, მაგრამ ჯერჯერობით ამ ჰიპოთეზებიდან ექსპერიმენტულად არც ერთი არაა დაფიქსირებული.

უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია გაირკვეს ცნობიერების კვანტური თეორიის არსი და არა კონკრეტულად ტვინში სად მიმდინარეობენ კვანტური პროცესები. თუ ნეირონებს შორის სიგნალების გადაცემა მიმდინარეობს კვანტური და არა კლასიკური ფიზიკის კანონებით, მაშინ „ახლა“ ტვინი იმყოფება არა ერთ მკაცრად დაფიქსირებულ მდგომარეობაში, არამედ ერთდროულად უამრავ მდგომარეობაში. ასეთ შემთხვევაში ცნობიერებას ყოველ მეცში შეუძლია აირჩიოს რომელ კვანტურ მდგომარეობაშია შესაძლო სიმრავლიდან რომელიმე ერთი, ე. ი. განახორციელოს ტვინის ტალღური ფუნქციის რედუქცია. ამრიგად, კვანტურ თეორიებში ცნობიერების გააზრებისას ყალიბდება თავისუფალი არჩევის ონტოლოგიური დასაბუთება. ასევე აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ცნობიერების კვანტური ონტოლოგიები უნდა დაიყოს ორ ტიპად: დუალისტური - არსებობს ცნობიერება და მისგან გამოცალკევებით ტვინი, რომელიც იმყოფება კვანტურ მდგომარეობათა მრავალსახეობაში; მონისტური: ცნობიერება ეს არის „შიგნიდან“ ტვინის კვანტურ მდგომარეობათა სიმრავლე.

უფრო დამაჯერებელია მეორე ტიპის ონტოლოგია, რომელიც დამატებით უნდა იყოს შეერთებული პანფსიქიზმთან. მოცემული მონისტური ონტოლოგია ცნობიერების კვანტური ონტოლოგიის ჩარჩოებში შეიძლება აღიწეროს შემდეგნაირად: თუ შევხედავთ ფიზიკურ სამყაროს, ისე როგორც ის წარმოდგენილია ცნობიერებაში, მაშინ ჩვენ მას ვხედავთ ყოველთვის ისეთნაირად, როგორც ის იყო რამდენიმე მილიწამის წინ. მაგალითად, ახლა მე ვხედავ მზეს, მაგრამ სინამდვილეში მე ვხედავ მზეს ისეთს, როგორიც ის იყო რვა წუთის წინ. და თუ მე ვხედავ ადამიანს, მაშინ მე მას ვხედავ არა აწმყოში, არამედ როგორიც ის იყო წარსულში, რამდენიმე მილიწამის წინ.

მე ვხედავ მზეს

მე ვხედავ ადამიანს

ყველაფერი, რაც იმყოფება ცნობიერებაში - ესაა ფიზიკური სამყაროს გამოსახულება როგორც ის იყო წარსულში. არის მხოლოდ ერთი გამონაკლისი, მხოლოდ თვით „მე“, თვით თავისუფალი შერჩევის პროცესი ტვინის მომავალი მდგომარეობის ერთ-ერთი ვარიანტი წარმოგვიდგენს არა წარსულს, არამედ სახელდობრ ტვინის მდგომარეობის შერჩევის ამ პროცესს. და ზოგჯერ ცნობიერება - ესაა ის, როგორ გამოიყურება ტვინი პირველი პირის პოზიციიდან, ე. ი. ცნობიერება - ესაა „კვანტური ტვინი კვანტური ტვინისათვის“, რომელიც ასრულებს ტვინის ტალღური ფუნქციის კოლაფსის პროცესს. მაგრამ რატომ კვანტური ტვინი კვანტური ტვინისათვის შიგნიდან გამოიყურება როგორც ფენომენალური ცნობიერება და არა ფიზიკურ ნაწილაკთა სიმრავლე? აუცილებელია დავუმატოთ, რომ ცნობიერება ესაა:

- „მე“ (სუბიექტი),
- ტვინის კვანტურ მდგომარეობათა სიმრავლე;
- ამ კვანტურ მდგომარეობათა „მიკუთვნება „მე“ მდგომარეობისადმი.

ფაქტიურად ცნობიერება - ესაა სახელდობრ, ტვინის კვანტურ მდგომარეობათა „მე“-სადმი მიკუთვნება. ამიტომ ვერ ვიტყვით რომ ცნობიერება წარმოადგენს სუფთა ფიზიკურს, რამდენადაც „მე“-ს გარეშე შეუძლებელია ავხსნათ ტვინის ტალღური ფუნქციის კოლაფსი.

კვანტური ონტოლოგიის გამოყენება ცნობიერების რთულ პრობლემაში ახალ შესაძლებლობებს ხსნის ცნობიერების ფილოსოფიისათვის, მაგრამ მაინც აუცილებელია აღინიშნოს, რომ ცნობიერების ეპიფენომენალობის პრობლემას ის წყვეტს მხოლოდ ნაწილობრივ. თუ დ. ჩალმერსის წარმოსახვით ექსპერიმენტს გავუკეთებთ დამატებას, შეიძლება წარმოვიდგინოთ კვანტური ფილოსოფიური ზომბი, რომელსაც ექნება რეალური ადამიანის მსგავსი კვანტური ტვინი, მაგრამ არ ექნება ფენომენალური ცნობიერება, რომელიც შემთხვევითი რიცხვების კვანტური გენერატორის დახმარებით ავტომატურად შეარჩევს ტვინის ერთ-ერთ შესაძლო მდგომარეობას. და მაშინ ისევ კვანტური ფილოსოფიური ზომბი გვერდიდან არაფრით არ იქნება განსხვავებული რეალური ცოცხალი ადამიანისაგან. ამიტომ, სამწუხაროდ, ცნობიერების არც ერთი შესაძლო კვანტური თეორია მომავალში პოტენციურადაც კი ვერ შეძლებს ცნობიერების რთული პრობლემის გადაჭრას.

ბოლოს დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ არც ინფორმაციული მიდგომა, არც ცნობიერების ემერჯენტულობის იდეა და არც ცნობიერების კავშირი შრე-დინგერის ტალღური ფუნქციის კოლაფსთან არ წყვეტს ცნობიერების რთულ პრობლემას. შესაძლოა მოცემული პრობლემა საერთოდ არ იხსნება ანალიზური აზროვნების ფარგლებში და მეცნიერებს არ სურთ ცნობიერების ილუზიად გაცხადება. მაშინ საჭიროა დამატებით ფიზიკურ-ფიზიოლოგიურ - ფილოსოფიური მდგომარეობის შემუშავება და გამოყენება, რომლებიც რადიკალურად იქნებიან არსებულიაგან განსხვავებული.

ლიტერატურა

1. Дубровский Д. И. Зачем субъективная реальность или «почему информационные процессы не идут в темноте?» (ответ Д. Чалмерсу). Вопросы философии, 2007, №3.
2. Чалмерс Д. В поисках фундаментальной теории. М. ULSS, 2013.
3. Грин Б. Ткань космоса. Пространство, время и текстура реальности. М.: Лиبراком, 2011.
4. Eccles J. C. Do mental events cause neural events analogously to the probability fields of quantum mechanics? 1986. v. 227, n.1249.
5. ადეიშვილი თ., ჯიქია მ., ადეიშვილი მ. ტვინის, ცნობიერებისა და აზროვნების ფიზიკური საფუძვლები. ქუთაისი, 2020.

The complex problem of consciousness

Summary

It may be concluded that, neither informational approach, nor the idea of the emergence of consciousness, nor the connection of consciousness with the collapse of the Schrödinger's wave solve the complex problem of consciousness. This problem may not be solved in the framework of analytical thinking at all, and scientists are not willing to declare consciousness as illusion. In this case it is necessary to develop and use additional physical-physiological-philosophical conditions which will be totally different from the existing ones.

Key words: neuron, paradigm, indeterminism, hypothesis, ontology, dualism, monism.